

нормативно-правовими актами Центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики з певних питань. Тобто використання стандартів у нашій державі, у більшості випадків, є добровільним началом з метою підтвердження компетенції та компетентності певної установи надавати у визначеній нею галузі продукції та послуг.

Таким чином, на наш погляд, з початком робіт з гармонізації міжнародного стандарту ISO 21043-2:2018 необхідно починати роботу з впровадження в діяльність підрозділів, що забезпечують огляд (дослідження) місця події, перш за все, розпізнавання (виявлення), запис (фіксація), збір (вилучення), транспортування і зберігання предметів, що мають потенційну судову значущість, систем управління якістю відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO/IEC 17020 з наступною регламентацією обов'язковості застосування вимог міжнародного стандарту ISO 21043-2:2018 в практичній діяльності підрозділів, що забезпечують огляд (дослідження) місця події.

Полях Анатолій Михайлович,

професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ, ОТРУЙНИХ ТА СИЛЬНОДІЮЧИХ РЕЧОВИН

Розслідування злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів (психотропних речовин) передбачає призначення та проведення комплексу судових експертиз. Зокрема, у літературних джерелах визначається такий блок: 1) експертиза наркотичних засобів; 2) судово-фармакологічна; 3) агротехнічна; 4) судово-ботанічна; 5) хіміко-технологічна; 6) медико-наркологічна; 7) судово-психіатрична експертиза [1]. Звичайно, що такий комплекс є достатньо орієнтовним і можуть бути призначені й інші експертизи. Окрім цього, цей перелік розрахований на різні види злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів.

В той же час, вивчення матеріалів кримінальних справ про контрабанду наркотичних засобів та досвіду слідчої діяльності дозволило визначити типовий комплекс судових експертиз при розслідуванні даної категорії злочинів. У цьому плані всі експертизи

можуть бути поділені на три блоки: 1) судові експертизи для визначення предмета контрабанди: а) експертиза наркотичних засобів та сильнодіючих речовин (судово-хімічна експертиза); б) судово-біологічна експертиза (судово-ботанічна експертиза та судово-біологічна ольфакторна експертиза); в) судово-агротехнічна експертиза; г) судово-фармакологічна експертиза; 2) судові експертизи, які пов'язані з дослідженням особи підозрюваного: а) судово-наркологічна експертиза; б) судово-психіатрична експертиза; в) судово-психологічна експертиза; 3) судові експертизи, пов'язані з дослідженням інших речових доказів: а) криміналістичні експертизи (трасологічна, дактилоскопічна, технічна експертиза документів, почеркознавча та ін.); б) експертиза металів та сплавів; в) ґрунтознавча; г) комп'ютерної техніки та програмних продуктів; г) товарознавча тощо

У ході досудового розслідування, для визначення предмета контрабанди, серед першочергових слідчих дій є проведення експертизи наркотичних засобів та сильнодіючих речовин, яка по різному іменується у тих чи інших літературних джерелах. Зокрема, у словнику-довіднику для працівників правоохоронних органів дана експертиза має назву: «Експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів». До орієнтовного переліку вирішуваних питань цією експертизою віднесено: а) яка природа поданої на дослідження речовини і чи є вона наркотичним засобом, психотропною речовиною або прекурсором, яка її вага?; б) якщо подана на дослідження речовина належить до наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, то до якої групи вона належить?; в) який зміст наркотичних або психотропно активних компонентів у речовині, поданій на дослідження?; г) чи є сліди наркотичних засобів або психотропних речовин на поданих на дослідження об'єктах? Якщо так, то на яких саме?; д) чи містять подані на дослідження тютюнові вироби наркотичні засоби? Якщо так, то які саме?; е) чи є в залишках викуреного тютюнового виробу або попелу наркотичні засоби? Якщо так, то які саме?; ж) Чи виготовлені подані на дослідження наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори за єдиною технологією?; з) чи мають подані на дослідження наркотичні засоби загальну родову (групову) належність за використаною для їх одержання сировиною?; и) Чи не склали єдиної маси подані на дослідження зразки наркотичних засобів або психотропних речовин?; к) який технологічний процес використано для одержання поданих на дослідження наркотичних засобів та психотропних речовин?; л) чи може бути використана як сировина для

кустарного виробництва наркотичних засобів подана на дослідження рослинна маса (рослини)?; м) чи є подана на дослідження рослинна маса відходами від кустарного виробництва наркотичних засобів?; н) чи може бути використана подана на дослідження речовина для виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин? [2].

У Настільній книзі слідчого дана експертиза отримала назву: «Експертиза наркотичних засобів». Хоча перелік вирішуваних питань

пропонується достатньо схожий [3].

В Енциклопедії судової експертизи розглядувана експертиза визначена як експертиза наркотичних засобів, сильнодіючих та отруйних речовин, яка встановлює фактичні дані, що свідчать про наявність або відсутність зв'язку з розслідуваною подією (незаконне виготовлення, розкрадання, придбання, збут) наркотичних засобів, сильнодіючих та отруйних речовин, у відповідності до потреб судової та слідчої практики і можливостями теорії та методики цього роду експертиз. Встановлення цих обставин пов'язано з визначенням: природи речовини (у тому числі в мікрокількостях на предметах носіях), тобто віднесення її до конкретного виду наркотичної, сильнодіючої та отруйної речовини; спільності порівнюваних обсягів, мас наркотичних, сильнодіючих та отруйних речовин за їх природою, використовуваний сировині, технології виготовлення та іншим (загальна родова або групова належність); тотожності конкретних мас наркотичних, сильнодіючих та отруйних речовин; джерела походження наркотичних, сильнодіючих та отруйних речовин (підприємство, кустарна майстерня, місце вирощування та ін.); способу, технології та інших характеристик кустарного виробництва наркотичних речовин [4].

Поряд з цим, важливими завданнями проведення експертизи наркотичних засобів у ході досудового розслідування є: 1) необхідність виявлення слідів наркотичних засобів та психотропних речовин на різних предметах-носіях (окрім органів і тканин тіла людей та тварин); 2) віднесення предмету дослідження до наркотичного засобу або психотропної речовини із зазначенням роду та маси; 3) встановлення загальної групової належності однорідних наркотичних засобів або психотропних речовин за ознаками сировини, обставин зберігання та ін.; 4) встановлення загального джерела походження наркотичного засобу або психотропних речовин за місцем та способом їх виготовлення або виробництва; 5) визначення способу, технології та інших характеристик кустарного виробництва

наркотичних засобів; б) ототоження конкретних мас наркотичних засобів і психотропних речовин за окремими їх частинами.

При розслідуванні контрабанди та незаконного обігу наркотичних засобів призначаються і інші експертизи про яких вказано вище і кожна з яких має свої особливості, які завжди необхідно враховувати.

Список використаних джерел:

1. Настільна книга слідчого: [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. - 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – С. 498-500.

2. Наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори: словник-довідник для працівників правоохоронних органів /уклад. Г.П. Петюнін, А.М. Полях, В.Ю. Шепітько. – Х.: Право, 2006. – С. 61, 62.

3. Настільна книга слідчого: [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. - 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – С. 499.

4. Энциклопедия судебной экспертизы / под ред. Т.В. Аверьяновой, Е.Р. Россинской. – М.: Юристъ, 1999. – С. 243.

Примак Роман Миколайович,

старший викладач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НАЯВНІСТЬ І РЕЗУЛЬТАТИ ПЕРЕВІРОК ОБ'ЄКТІВ, УМІЩЕНИХ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛКІВ, ЗА ЗАПИТАМИ ОСІБ, ЯКІ НЕ Є СТОРОНАМИ ОБВИНУВАЧЕННЯ ЗА КОНКРЕТНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРОВАДЖЕННЯМ

У статті 1 Закону «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року закріплена норма, що громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.